

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

Högsta domstolens mål B 5092-18

Högsta domstolen, som ännu inte tagit ställning i fråga om prövningstillstånd, har förelagt riksåklagaren att skyndsamt yttra sig över advokat HLs kostnadsräkning.

Inför avgivande av yttrandet har synpunkter från chefsåklagaren Robert Eriksson inhämtats, vilka redogörs för nedan.

Jag vill anföra följande

Inställning

Enligt min uppfattning får HL för sitt uppdrag som offentlig försvarare för AM i Högsta domstolen anses skäligen tillgodosedd med ersättning för arbete motsvarande ca 30 timmar.

Ersättning av allmänna medel bör inte utgå för tidspillan och utlägg med anledning av personligt möte med klienten i Härnösand den 22 november 2018.

Frågan i målet

Enligt min uppfattning är det av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen uttalar sig angående principerna för bestämmande av ersättning till en offentlig försvarare som förordnats efter det att hovrätten meddelat dom i målet (jfr NJA 2005 s. 97).

Bakgrund

AM har av Svea hovrätt (dom den 28 september 2018 i mål B 5444-18) mot sitt nekande dömts för bl.a. medhjälp till mord. Påföljden har bestämts till fängelse i 14 år och 9 månader.

Hovrätten har efter att domen meddelats tillåtit AM att byta offentlig försvarare, varvid HL den 5 oktober 2018 förordnades som offentlig försvarare för honom.

HL har för AMs räkning överklagat hovrättens dom till Högsta domstolen och yrkat att han ska frikännas från ansvar samt utvecklat hans talan där.

HL har för sitt uppdrag som offentlig försvarare för AM i Högsta domstolen begärt ersättning med 273 315 kr, varav 197 055 kr för arbete under 145 timmar, 16 185 kr för tidsspillan under 13 timmar och 5 412 kr för utlägg för resor.

HL har i kostnadsräkningen angett bl.a. följande. AM har varit synnerligen aktiv i processen och arbetet har fordrat ett flertal längre samtal med klienten och hans anhöriga. AM är av uppfattningen att hans fall tidigare inte belysts på ett riktigt sätt. Hon har därför haft att förhålla sig till det stora utredningsmaterial som målet omfattar. När processmaterialet har varit mycket omfattande har vissa delar kunnat genomgå mer översiktligt i syfte att hålla ned processkostnaden. Det har emellertid, efter klientens påpekanden och instruktioner, varit nödvändigt att noggrant gå igenom en del av förundersökningsmaterialet samt centrala delar av upptagningarna från tings- och hovrättsförhandlingarna.

Grunderna för min inställning

För att Högsta domstolen ska pröva hovrättens dom krävs prövningstillstånd. Förutsättningarna för att Högsta domstolen ska bevilja prövningstillstånd framgår av 54 kap. 10 § rättegångsbalken, i första hand att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar överklagandet (första stycket 1). För prövningstillstånd på denna grund krävs att ett avgörande av Högsta domstolen får generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få sitt mål prövat kan alltså inte ligga till grund för prövningstillstånd av detta skäl.

Prövningstillstånd får enligt 54 kap. 10 § första stycket 2 rättegångsbalken också meddelas om det finns synnerliga skäl för en sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

I propositionen till den nu aktuella bestämmelsen uttalades att utrymmet för prövningstillstånd vid sidan av prejudikatdispensen bör vara ytterst begränsat. De fall som kan komma i fråga är resningsfallen och därmed jämförbara mycket sällsynta situationer. Vidare angavs att prövningstillstånd bör kunna medges i den utsträckning som de extraordinära rättsmedlen kan tillämpas. Den närmare innebörd som resnings- och domvillogrunderna getts i praxis bör vara vägledande också inom den ordinära fullföljdens ram (se prop. 1971:45 s. 90 f.).

Min bedömning

En offentlig försvarare har rätt till skälig ersättning av allmänna medel för arbete, tidsspillan och utlägg som uppdraget krävt. Ersättning för arbete ska bestämmas med utgångspunkt i den tidsåtgång som är rimlig med hänsyn till uppdragets art och omfattning (se 21 kap. 10 § rättegångsbalken).

Chefsåklagaren Robert Eriksson har i yttrande till riksåklagaren angett bl.a. följande.

Inledningsvis anser jag att advokat HL överarbetat uppdraget som offentlig försvarare för AM och felaktigt engagerat sig i för stor utsträckning i bevisfrågor.

AM dömdes av Nyköpings tingsrätt den 15 maj 2018 medhjälp till mord, grovt bedrägeri, grov utpressning, grovt vapenbrott och vapenbrott. Han överklagade tingsrättens dom endast i den ansvarsdel som gällde medhjälp till mord. Svea hovrätt meddelade dom den 28 september 2018. När det gäller AM ändrade hovrätten tingsrättens dom endast på det sättet att fängelsestraffets längd förlängdes med nio månader.

Under förundersökningen och huvudförhandlingarna i underrätterna var advokat MA förordnad som offentlig försvarare för AM.

Svea hovrätt förordnade – efter att dom hade meddelats i hovrätten – advokat HL som offentlig försvarare för AM den 5 oktober 2018. Advokat HL har den 29 november 2018 lämnat in en kostnadsräkning till Högsta domstolen där hon angett att uppdraget tillhopa tagit henne omkring 158 timmar att genomföra (arbetad tid samt tidsspillan). Nämnade tidsperiod omfattar omkring 40 arbetsdagar vilket innebär att advokat HL i genomsnitt lagt ungefär fyra timmar per arbetsdag på detta uppdrag.

Utredningsmaterialet och bandupptagningarna från tingsrättsförhandlingen är synnerligen omfattande. Om uppdraget är/var att genomlysna materialet och upptagningarna i detalj så är det en väldigt omfattande arbetsuppgift. Däremot om uppdraget i huvudsak innefattar att söka skäl för Högsta domstolen att meddela prövningstillstånd synes genomgångar av underrätternas domar vara den viktigaste delen av uppdraget; en del som inte bör ta 145 timmar att genomföra.

Den huvudsakliga grunden för AMs ansökan om prövningstillstånd är:

Fråga om överskjutande uppsåt: om uppsåtskravet vid medhjälp och dess tidsmässiga samband med medverkansobjektet. Även fråga om gärningsbeskrivningens utformning; om distinktion mellan konkreta rättsfakta och bevisfakta.

Under utveckling av talan (se Högsta domstolens akt bilaga 7) har dock AM i huvudsak framfört argument mot underrätternas bevisvärdering vilket således bör ha varit den arbetsuppgift som advokat HL använt merparten av de 145 timmarna till. Enligt min uppfattning skulle alltså advokat HLs ha inriktat sig på rättsfrågor och inte bevisfrågor.

Jag har några få synpunkter på advokat HLs tidsredovisning i de delar det finns angivet tidsåtgång:

- Tingsrättens dom omfattar 142 sidor varvid domskälen som rör mordet den 14 maj 2017 i Katrineholm (alla andra gärningar gällandes AM vann laga kraft tre veckor efter tingsrättens dom och omfattas således inte av advokat HLs uppdrag) finns intagna på sidorna 57 – 103. Jag anser att en tidsåtgång på 12 timmar för genomgång av tingsrättens dom är alltför lång.
- Domskälen i hovrättens dom som avser nämna mord finns intagna på sidorna 11 – 28. Jag har samma åsikt i denna del som ovan gällandes genomgång av tingsrättens dom.
- Under hovrättsförhandlingen förekom endast några få tillägsfrågor till AM med följd att jag har svårt att förstå redovisningen om drygt 10 timmar genomgång av bandupptagningar från hovrätten.
- Enligt min uppfattning innefattar inte advokat HLs uppdrag kontakter med AMs anhöriga.

Avslutningsvis anser jag således att Riksåklagaren i sitt yttrande till Högsta domstolen bör argumentera för att äskad ersättning gällandes rena bevisfrågor och kurativa kontakter inte ska ersättas av staten.

Jag instämmer i Robert Erikssons uppfattning och vill för egen del tillägga följande.

Högsta domstolen huvuduppgift är att skapa prejudikat. En försvarares uppgift inför ett överklagande till Högsta domstolen måste därför i första hand vara att undersöka om målet innehåller någon rättslig fråga och argumentera för att det finns skäl för prövningstillstånd av prejudikatskäl. Om det efter hovrättens dom framkommer omständigheter som medför att det finns skäl för resning eller om det vid en genomläsning av hovrättens dom står klart att domvillan förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag, är det naturligtvis försvararens uppgift att även åberopa detta, eftersom Högsta domstolen vid avgörandet av om prövningstillstånd ska meddelas bara behöver ta hänsyn till sådana omständigheter som åberopats av klaganden (se 54 kap. 13 § rättegångsbalken).

Oriktig bevisvärdering utgör inte någon grund för prövningstillstånd av extraordinära skäl (Lars Welamson och Johan Munck, Rättegång VI, 4 uppl. 2011, s. 201). Det är också mycket sällan det är av prejudikatintresse att Högsta domstolen prövar bevisfrågor. Att som försvarare i Högsta domstolen inför frågan om prövningstillstånd i första hand inrikta sig på hur hovrätten värderat bevisningen kan därför inte anses ligga inom ramen för försvararens uppdrag,

varför ersättning av allmänna medel inte bör utgå för den typen av arbete. Även om klienten framhårdar att arbete ska läggas ner på sådana frågor, måste det ligga i försvararens uppdrag att informera klienten om att Högsta domstolens roll är att skapa prejudikat och inte att ompröva hovrättens dom.

Högsta domstolen har i NJA 2005 s. 97 fastställt principer för bestämmande av ersättning till bl.a. offentliga försvarare för arbete med överklagande i mål i vilka prövningstillstånd fordras. Högsta domstolen uttalar bl.a. att det numera är praxis att en offentlig försvarare normalt får ersättning för maximalt två timmars arbete när det är fråga om ett okomplicerat mål i vilket prövningstillstånd inte meddelas. Dessa timmar ska anses räcka för telefonsamtal med klienten inför överklagandet och upprättandet av överklagandeskriften. Nämnade praxis kan frångås i sänkande riktning, t.ex. vid överklagande i strid med överklagandeförbud, överklagande utan någon egentlig argumentering i frågan om prövningstillstånd eller när ett överklagande är i det närmaste en kopia av överklagandet till hovrätten. Avvikelse anses emellertid också kunna ske i höjande riktning, t.ex. vid utförlig argumentering i en prejudikatfråga. Ett annat skäl för att avvika i höjande riktning kan vara att försvararen inför överklagandet har sammanträffat med sin klient. Det kan också förekomma andra särskilda omständigheter som kan medföra rätt till högre ersättning, t.ex. när ett mål krävt omfattande eller mera ingående fullföljdsarbete på grund av målets komplicerade natur.

Vid bestämmandet av ersättning till HL bör beaktas att hon förordnades som offentlig försvarare i ett sent skede i processen, att det rör sig om ett mycket allvarligt brott och att klienten varit mycket aktiv. Hon bör därför tillerkännas betydligt högre ersättning för arbete än vad som normalt tillerkänns vid en ansökan om prövningstillstånd i Högsta domstolen (se nyss nämnda avgörande). Enligt min uppfattning får HL, med beaktande av uppdragets art och omfattning, anses skäligen tillgodosedd med ersättning för arbete motsvarande ca 30 timmar.

När det gäller begärd ersättning för tidspillan och utlägg avser dessa poster bl.a. personligt möte med klienten på KVA Saltvik i Härnösand den 22 november 2018 (resa kontoret – Saltvik, Härnösand t/r, 6 timmar). Det bör därvid noteras att HL innan detta möte haft längre personliga möten med klienten den 7 oktober samt den 19 oktober 2018 på häktet Kronoberg. Jag ifrågasätter därför nödvändigheten av ytterligare personligt möte med klienten den 22 november 2018 i Härnösand. Särskilt eftersom det även förekommit längre telefonsamtal med klienten såväl den 19 november 2018 som den 26-29 november 2018. Tidspillan och utlägg för resa med anledning av personligt möte med klienten den 22 november 2018 bör därför inte ersättas av allmänna medel.

Kerstin Skarp

My Hedström

Kopia till

Utvecklingscentrum Malmö

Chefsåklagaren Robert Eriksson